

УДК 82(091);801.73: Люко Дашвар

DOI: 10.31652/3041-1084-2023-2-58-69

**ІНТЕРПРЕТАЦІЯ «ХУТІРСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ»
В РОМАНІ ЛЮКО ДАШВАР «РАЙ.ЦЕНТР»**

**INTERPRETATION OF «KHUTIR'S PHILOSOPHY»
IN THE NOVEL LUKO DASHVAR «RAI. CENTER»**

Плющик О. В.,

orcid.org/0000-0002-3725-0869,

кандидат філологічних наук, доцент,

Інститут біографічних досліджень

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

На початку ХХІ століття отримує нове життя специфічна категорія художньої моделі «хуторянства», яка закорінена в питомо українську «філософію серця» (кордоцентризм), і відходить від релігійного тлумачення, повертаючись у бік національного, духовного, антропологічного компонентів. У метафілософському сенсі та інтерпретації український кордоцентризм є національною філософією, яка в художніх образах і теоретичних поняттях виражає усвідомлення цілісності людини та розуміння нерозривної єдності людини з Богом, духовною реальністю, трансцендентним. Дослідження змін і особливостей трансформації цього світогляду в творчості вітчизняних письменників, зокрема, і Люко Дашвар сприяло б спадкоємності традиційних для української літератури художніх моделей, а отже, постає необхідність ґрунтовного дослідження особливостей художньої інтерпретації «хутірської філософії» як специфічної світоглядної системи в сучасній українській літературі з урахуванням її жанрово-стильових тенденцій. Так, у розвідці через призму «хутірської філософії» здійснено аналіз сучасної молоді й міських багатіїв з акцентуацією на двох просторах — міському й містечковому. Система персонажів вибудована за двома лініями: образи з першої, «люди з народу» (носії істинних духовних цінностей), протиставлені аморальному світові міста, зокрема, можновладцям (втілення суспільних вад). Відповідно, простір райцентру, містечка, села

протиставляється мегаполісу так, як осередок порядності й людяності — простору захланності й моральної деградації. У романі скорельовано основні світоглядні модули «хутірської філософії» зі системою образів-персонажів і організацією художнього простору. Отримано висновок про те, що в українській літературі вона зберігає своє значення як цілісний світогляд, проявлений у проблематиці творів, авторських принципах організації системи персонажів і хронотопу.

Ключові слова: Люко Дашвар, «РАЙ.центр», роман, «хутірська філософія», художній простір.

At the beginning of the 21st century, a specific category of the artistic model of «peasantry», which is rooted in a peculiarly Ukrainian «philosophy of the heart» (cordocentrism), gets a new life and moves away from religious interpretation, turning towards national, spiritual, anthropological components. In the metaphilosophical sense and interpretation, Ukrainian cordocentrism is a national philosophy, which in artistic images and theoretical concepts expresses the awareness of human integrity and the understanding of the inseparable unity of man with God, spiritual reality, the transcendent. The study of changes and features of the transformation of this worldview in the work of domestic writers, in particular, Liuko Dashvar, would contribute to the continuity of artistic models traditional for Ukrainian literature. Therefore, there is a need for a thorough study of the features of the artistic interpretation of «khutir's philosophy» as a specific worldview system in modern Ukrainian literature with taking into account its genre and style trends. Thus, in our study, through the prism of «khutir's philosophy», an analysis of modern youth and the urban rich was carried out with emphasis on two spaces — the city and the small town. The system of characters is built according to two lines: images from the first, «people from the people» (carriers of true spiritual values), opposed to the immoral world of the city, in particular, those in power (the embodiment of social vices). Accordingly, the space of a district center, a town, a village is opposed to a metropolis as a center of decency and humanity to a space of greed and moral degradation. In the novel, the main worldview modes of the «khutir's philosophy» are correlated with the system of character images and the organization of the artistic space. It was concluded that in Ukrainian literature, the «khutir's philosophy» retains its significance as a holistic worldview which is manifested in the problematic of the works,

the author's principles of organization of the characters' system and the chronotope.

Keywords: Liuko Dashvar, «RAJ.centr (RAI.center)», novel, «khutir's philosophy», artistic space.

Постановка проблеми. Специфічна категорія художньої моделі «хуторянства» закорінена в питомо українську «філософію серця» (кордоцентризм), яка на початку XXI століття отримує нове життя — відходячи від релігійного тлумачення й повертаючись у бік національного, духовного, антропологічного компонентів. У метафілософському сенсі та інтерпретації український кордоцентризм є національною філософією, яка в художніх образах та теоретичних поняттях виражає усвідомлення цілісності людини й розуміння нерозривної єдності людини з Богом, духовною реальністю, трансцендентним. Кордоцентризм представляв такий спосіб буття, який, по суті, сприяв досягненню людиною навколишнього світу передусім серцем, душею, а отже, емоціями й чуттями, що й безпосередньо оприявнював у своїх працях П. Куліш [3]. Його унікальна світоглядно-творча система, «хуторянська філософія», розглянута з позицій семіотичного та міфологічного підходів, постає важливою складовою вивчення літературного процесу, зокрема на сучасному етапі. Дослідження змін та особливостей трансформації цього світогляду у творчості вітчизняних письменників, зокрема і в Люко Дашвар, сприяло б спадкоємності традиційних для української літератури художніх моделей і надало б можливість прослідкувати пошуки конкретного зрізу часу та їхні втілення, а отже, необхідність ґрунтовного дослідження особливостей художньої інтерпретації «хутірської філософії» як специфічної світоглядної системи в сучасній українській літературі з урахуванням її жанрово-стильових тенденцій актуальна й на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження хутору як простору здійснюються у вітчизняній науці, зокрема в роботах Ігоря Михайлини, Оксани Свириденко, Жанни Янковської, де найчастіше зосереджено увагу на ньому як чинникові у формуванні національної ідентичності, акцентується на зв'язку поколінь, пам'яті, традиціях та їх збереженні / відкиданні тощо. Інтерпретування «хутірської філософії» П. Куліша у творчості письменників здійснюється в працях Ольги Башкирової, Людмили Солодар, але цілісні її дослідження в окремого

українського автора відсутні, натрапляємо на поодинокі розвідки або контексти.

Постановка завдання. Отже, завданням нашого дослідження є кореляція основних світоглядних модусів «хутірської філософії» зі системою образів-персонажів й організацією художнього простору в романі Люко Дашвар «РАЙ.Центр».

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших, але не дуже вдалих власних книг авторка вважає «РАЙ.Центр» [4] (дипломант конкурсу «Коронація слова-2009» у категорії «Вибір видавців»), про що вона неодноразово згадує в інтерв'ю. Письменниця погоджується, що не всім читачам роман подобається та викликає зацікавлення (припускає причину у складному сюжеті та декількох паралельних сюжетних лініях, які переплітаються). У 2009 р. книга отримала «Золоту бульку», антипремію літературного порталу «ЛітАкцент». За власним зізнанням авторки, цей роман їй важко давався, проте вона певна, що «вдалося написати про село по-новому» та висловлює пафосну думку про те, що «село — це наша земля, держава, спадщина, історія, колиска, колиханка, традиції...» [2].

Власне, Ірина Чернова, псевдонім якої зібраний зі складів і літер імен дорогих їй людей і за яким не проглядаються ні національність, ані статі (Люко – західне ім'я, Дашвар — східне звучання), — міська людина, народжена на Херсонщині, постійно їздила до родини у село на Одещині. Там провела немало часу, а зі сільською місцевістю її поєднує й робота не одного року в регіональній журналістиці. Із власного досвіду вважає, що «проблеми села – на поверхні, їх просто перестали помічати» [5], що й убиває її морально.

Можливо, тяжіння до землі з дитинства, особливості спокійного характеру (за зізнанням у багатьох інтерв'ю), усотування українського, як мови (бо російськомовною була, а також книжки і сценарії писані цією мовою), так і побуту — спонукали до придбання хатинки в глухому селі на Чернігівщині, де з усіх благ цивілізації є тільки електрика: «При першій-ліпшій нагоді — я там. По городу гуляють лелеки (у них гніздо просто над нашою хатою), за городом — луки і ліс. У саду — старі яблуні і груші, а захід сонця — видовище, яке не набридає ніколи. Отам і втілюю у життя власні принципи — вештаюся босоніж по траві, саджаю квіти і городину, відпочиваю душею і просто дихаю» [6]. Не раз письменниця й сценаристка висловлювалася щодо закоріненості

в Землю та маніфестувала думки щодо майбутнього життя, зокрема пропагуючи повертатися до турбот про Землю, відчувати «...не тільки її силу, але й біди. Бо ми ж нині — цивілізація «космонавтів»: роками не торкаємося ступнями Землі... Коли ж при такому нав'язаному нам неприродному темпі (куди гонимосся?! за чим?!) згадувати про Землю. А вона... усе розуміє. І мститься. А ще думаю, що все, насправді, дуже просто. Вірити у Бога, працювати, не красти і не брехати, захищати свій дім і свою родину, любити і ніколи не опускати рук» [6].

Люко Дашвар певна, що тексти відображають світосприйняття автора, тому в її романах постають актуальні проблеми, які мають допомагати людям у розв'язанні наболілих питань, а вони — побачити наслідки та, можливо, знайти причини та варіанти виходу з критичних ситуацій: «Писала і пишу про те, що для мене є важливим. До речі, і це аж ніяк не запорука успіху, бо смаки читачів змінюються, а ось принципи, світосприйняття авторів і їхні уподобання, думаю, ні» [6].

Авторка випробовує себе в різних жанрах, але не надто схильна до експериментів. Для неї особисто важливо писати українською, оскільки це відкриває її власну Україну, і прив'язка до землі, до України, важливіша, ніж громадянство. Вона знайшла для себе «власне трактування щастя: що ти є. Щастя це життя, от і все. І якщо вже чогось шукати — то тільки приводів для щирої радості» [7].

Роман «РАЙ.Центр» (2010) — як зріз нинішньої молоді, яких зображує авторка характерно і характерно в типажах сучасного українського підростаючого покоління: Макса (Максим Сердюк) — сина київського державного авторитета, Гоцика — студента-філолога, Саню Макарова (Макар) — студента-технаря, Любу — студентку з Могилянки та її однокурсницю Гізелу. З огляду на інтерв'ю Люко Дашвар варто зацентрувати на тому, що задум в цьому романі — це безпосереднє втілення її думок: що письменниця виголошує, те й вкладає у свій текст. Насамперед порушується тема народу як рушія національного відродження — через образи козаків Микишки й Свирі Сердюків (Серденята Дорошенкові), які, пролежавши в землі багато років після потоплення в Десні, з певною метою були «оживлені» Господом (на їхню думку). Вони весь час докопувалися до істини: з якою метою їх послав Господь у такий незрозумілий для них час: кого боронити, кого захищати, а чи шукати правди та справедливості. Згодом у пошуках вони таки знаходять рай. «Козак» з тюркської — «вільна

людина», «авантюрист», «шукач пригод», а за нашим традиційним світоглядом – носій високих моральних якостей народу. Отже, вони наділені містичним ореолом: їх бачать тільки світлі душі, безгрішні, а їхня здібність проникати через товщу стін (зрозуміло, що це привиди, хоча не зовсім безтілесні, а навіть із задоволенням їдять, і, як справжні козаки-українці, люблять сало), не боятися перепон та можновладців, швидко орієнтуватися у просторі зміненого міста ХХІ століття — надало можливість знайти рідні душі. Якщо у столиці, центрі, безгрішних людей було мало, і, звісно, столичні «верховоди» їх абсолютно не могли бачити, то, потрапивши в районний центр (райцентр), козаки упевнилися, що вони стають видимими для людей.

Отже, віддаленість простору від раю столичного, наближеність до раю маргінального, ближчого до народу й землі створюють кращі умови для життя людей.

Тема «центру» постійно на слуху в героїв роману: *«Вивчуся, стану незалежною, куплю квартиру в центрі, малу машинку, буду працювати, працювати, працювати! Зароблю багато грошей... Якщо вже жити в цій країні, то в центрі. Сюди стікаються кращі. Тільки тут і можна пробитися...»* – мовить Люба [4, с. 22], *«А де ж у раю центр, як не у Лаврі»* — певен козак Микишка [4, с. 98], *«Я говорю з вами з центру»* [4, с. 118] — виголошував у телекамеру Іван Степанович, питаючи поради — *«Я чого у центр... Тут уся влада скупчилася, тут усе вирішується»* [4, с. 123], *«Так он де Україна поховалася! По райських центрах, де слава гула. Чистих душ по тих центрах докупи збрала»* [4, с. 255] — радів козак Свирия, що навколо народ бачить його, а отже, сила є та відродження України відбувається.

Своєрідним центром, космосом постає зйомна двадцятисемиметрова квартирка на Костянтинівській, у яку волею долі привело — на початку роману — Макара, Гоцика, а згодом і Любу, і де у фіналі залишається Гоцик із «новим товариством»: Максом та Гізелею (фактично, усі можливості для продовження сюжету, що й відбулося у трилогії «Бітіє» (2011–2012)). За словами Гоцика, це «печера», яка *«буде територією без політики. Без географії. І без економіки»* [4, с. 37]. У цьому космосі на маленьких квадратних метрах на килимку спали, їли, спілкувалися. Люба весело до нього вривалася з вигуками: *«Голото! Вар'яти! Cheeku beggars! Bastards амбітні! Ми — кращі! Це місто буде нашим!»* [4, с. 25] та була спільним, єдиним, як диван у квартирці, — що об'єднувало

всіх трьох друзів. У космос приходила весна, а весною осінь («З того весняного ранку в двадцятисемиметровому космосі на Костянтинівській оселилася осінь. Зістарила й без того давні стіни, закоптила чайник у кухні, як сухе листя, розкидала по килиму Макарові та Гоцикові речі, а тим – однаково» [4, с. 41–42]). Цей космос чуйно реагував на оточення, на емоції мешканців свого неосяжно маленького простору. У ньому навіть могли утворюватися чорні діри («Мов кава на плиті пролилася і застигла у коридорчику, роз'єднала невидимою безоднею навпіл. У кімнатці плакала Люба» [4, с. 45]), або бракувало місця, коли залишалися не з'ясованими стосунки «А нині мов колючки у повітрі. Тісно. Так-сяк стільці до столу поприсували, повсідалися, колінками одне одного штовхають. Тісно. Пиво відкоркували. Не допомогло» [4, с. 49], або ставало тісно, коли пропадав один з трьох друзів, і «де удвох — дихати неможливо, не те що жити...» [4, с. 133].

Зрештою, такий відкритий простір мав опікуватися трьома (сакральна цифра) співмешканцями, і коли Гізела напрошувалася пожити з хлопцями, Гоцик задумливо погодився: «Цей космос на трьох» [4, с. 267], в якому «щасливі вільні люди їли піцу і не боялися говорити те, що думають» [4, с. 267].

Варто зупинитися на двох лінійках образів у романі — це «підростаюче» покоління й багатії і можновладці. У першій лінійці кілька соціальних типів: молодь «з народу» та діти багатих міських батьків. Троє друзів-студентів, коло просторового двадцятисемиметрового космосу, мали фантастичні мрії, насамперед закріпитися в центрі, у місті: «Амбітна провінційна голота: хваткі мізки, здатність вижити на п'ять гривень на день, стовідсоткова адекватність – не лякайся, столице, ти ще не знаєш, але ти вже наша» [4, с. 110]

Для Люби, яка має «грандіозні плани на найближчі кілька років» – «спочатку навчання, кар'єра, а потім – любов...» [4, с. 33], для Гоцика, що вважає свою батьківщину Сумщину сірою, «де сіре — не модна тенденція, а стиль життя? Ні, люди, я скітти не збираюся. Отримаю диплом, знайду грошовиту роботу, заберу маму з Португалії і розводитиму коней. А що? Я люблю коней» [4, с. 37], а Макар, з периферійного Миколаєва, мабуть, у душі заздрячи багатіям (і, як бачимо за текстом, навіть готовий любов продавати заради їжі, одягу, квартири, влади тощо), у мріях відштовхується від свого незадоволення та заздрістю «володіти світом»: «Наша влада — одна величезна вонюча

Мартазавра. Притисла нас своєю масою і дрючить з ранку до ночі без передиху. А за те, що ми не хочемо, щоб нас дрючили, дрючить із подвійною завзятістю. Я – проти. Я поїду. Які можуть бути перспективи, якщо ти стоїш раком і підставляєш зад? <...> Є система, і є винятки. Системні правила встановлює держава. Винятки – це те, що відбувається всупереч правилам. Так? І що маємо? Молодим тут нічого не світить — це система. Деякі досягають високих стандартів – це виняток» [4, с. 38–39]. Але є і одна мрія на двох, запропонована романтичною Любою: вирівняти бруківку на Андріївському узвозі з метою увічнити себе, коли досягнуть багатства й шани [4, с. 23]. Так, дівчина теж мріяла мати квартиру в центрі, машину, працювати й працювати, щоб заробити багато грошей, але її залюбленість у місто, його краєвиди й навіть пропозиція «підлатати» бруківку в ньому – усе з метою вирватися з села із прагненням бути незалежною: «Мене столиця не скурвить. Я до Києва їхала, у вагоні всю ніч не спала, сама собі поклялася: що не по мені – то не для мене» [4, с. 29], і тільки з любов'ю до всіх і вся бачить себе в майбутньому: «Я – Любов... Мене без любові – немає... Нащо мені голий секс, коли мене там не буде...» [4, с. 33].

Люба, отже, сама мрія, і зі втратою Люби, хлопці втратили мрію: «Люба щезла і забрала разом із собою чіткі та зрозумілі життєві орієнтири – кохання, щастя, ми кращі і це місто наше, сміх, дружба навіки і бруківка... Не забути про вибиту бруківку на Андріївському...» [4, с. 131] та надії на майбутнє «Три мінус дівчина. Космос? Звалище надій» [4, с. 111].

Іншого ґатунку Максим Сердюк, Макс, метросексуал — «Правильні риси, щось породисте і водночас демократичне у жестах, посмішці... Очі. Дуже виразні очі. Очі розумної людини» [4, с. 77]. Викоханий батьками син, для якого вони готові небо прихилити: мати, яка купує синові квартиру й мажорну «мазераті», батько, який заради його майбутнього покриває та вирішує життєві проблеми — батьки не цікавляться почуттями свого одинака, для них важливіше тільки матеріальне й соціальне. Макс закінчив Лондонську школу економіки LSE, має свій світогляд, який різниться від батьківського, фактично вступаючи цим у конфлікт поколінь. Любі подобається філософія коханого, який не намагається бути всюди, а прагне добре робити свою справу, не демонструючи своїх намірів, бути корисним для інших: «У Макса

вигляд на мільйон баксів, а в очах наївна віра у безкорисливість і власні сили. Такі складні поняття, такі протилежні, якщо вдуматися» [4, с. 83], йому «цікаво будувати життя своїми руками і мізками» [4, с. 81]. За словами Макса, його не цікавлять батьківські гроші, він хоче зробити себе сам. Прагнучи фінансової незалежності, жити без вказівок батька-матері, він вірить, що йому «дістане духу почати тут з нуля. У мене добра освіта, а це дає не тільки знання, а й розуміння» [4, с. 262]. Борець за правду, інтелектуал і розумник, настирливий Макс у фіналі роману, будуючи плани, активно проводивши переговори й ділові зустрічі, пропонує Гоцику (як свіжим мізкам) залишитися й займатися разом цікавою «альтернативною енергетикою», підкидаючи йому матеріал щодо «сонячного випромінювання, енергії морських хвиль та гідроенергії малих річок, енергії біомаси, теплових стоків промислових підприємств тощо» [4, с. 262].

Образ Макса, позитивний і нібито нестандартний для читача в паралелі з батьками (бий, хапай, біжи), насправді також має свої підводні течії. Зокрема нерозуміння того, чому він злякався й не побіг за Любою, яка видиралася на міст і стрибнула з нього: шок, страх, розгубленість, не любив по-справжньому? Бажання зробити все самому, але слухався батька й Романа, помічника батькового? Це абсолютно не чоловічий вчинок, і тому нам здається, що образ Макса в романі дещо входить у протиріччя із собою. Хоча у книзі з трилогії «Биті Є» — «Биті є. Макс», а вона не є предметом нашого дослідження, образ цього хлопця розкривається зовсім з іншого боку.

У романі задіяний ще один жіночий образ — однокурсниця Люби Гізела, чия мати тримала агенцію з добору прислуги, і яка мала гроші, й автівку — «повний фарш» як для забезпеченої міської дівчинки-студентки. Хоч на її персонаж не так часто натрапляємо в тексті, але, принаймні, за певними описами можна уявити собі цю дівчину: допомагає Любі знайти роботу в агенції своєї мами, а хлопцям — шукати зниклу Любу, нарешті, напрошується пожити третьою в двадцятисемиметровому космосі через конфлікт з мамою, яка була певна, що донька в Іспанії, а насправді — на Житомирщині працювала волонтером у благодійній організації з боротьби зі СНІДом. Як стверджує Ольга Башкирова, «представники столичної еліти зазвичай постають у творах Люко Дашвар в загострено-гротескних або відверто негативних виявах» [4, с. 278]. Варто також простежити за кількома

головними персонажами зі сторони багатих і впливових та тих, хто рветься до такого статусу.

Масовій літературі притаманна формульність сюжетних колізій, яка часто наслідує класичну романну традицію. Так, у романі є яскраві традиційні соціальні типи: Володимир Сердюк, еволюція якого пройшла від комсомольського ватажка, керівника — до чоловіка доньки другого (згодом — першого) секретаря обкому, власника багатьох підприємств, квартир, машин, «заводів, газет, пароходів» і впливового можновладця. Йому можна надавати довгі негативні характеристики як людині, батькові й чоловікові, керівникові, злодію в законі тощо, описувати його шлях до часу, який відбувається в романі. Варто навести цитати, які свідчать про його прагнення до влади та грошей: «навчився говорити взагалі і ні про що конкретно, з ентузіазмом аплодувати партійному керівництву і завжди мати при собі план заходів. Попереду рівною стежиною та все наверх стелилася красна доля, світ навкруги став ясным і зрозумілим: вступ до партії, квартира, машина, обком, потім до столиці і гроші, гроші, гроші... Гроші і влада» [4, с. 61–62], Сердюкове ставлення до життя та людей: «...точно знав: їхнє покоління владу не віддасть, поки не вимре. Не комуністичний, а саме комсомольсько-функціонерський гарт навчив не помічати таких дрібних перешкод, як люди» [4, с. 66] тощо.

Рома Шиллер — помічник Сердюка (Шуллер — недарма так називає його керівник), «іміджмейкер пришепелкуватий», якому немає ще й тридцяти років, але амбіцій, заздрості, бажання «розділяти та володіти», влади й грошей — аж зашкалює! «Мордодел», психолог у душі, який, обдурюючи двох впливових людей, стикаючи їх лобами, вигадує будь-які способи й засоби для досягнення своєї мети: нагребти побільше грошей, збільшити власний капітал і бути «в шоколаді».

Серед жіночих образів варто назвати Євгенію, дружину Сердюка: криклива й істерична, недовірлива й підступна, зрадлива. Маючи червоний диплом медичного університету (цілком зрозуміло, що куплений), жодного дня не працювала за фахом. Увесь час переймається вищістю над іншими жінками, дружинами можновладців: коштовними прикрасами, одягом, квартирами-автівками. Як і її чоловік, ненавидить людей як високого соціального статусу, так і ще більше — нижчого: ставлення до Люби, коли порозкидала голки для перевірки, чи витиратиме та підлогу. Сидячи вдома, не шукає можливостей

розвиватися, а прагне тільки розважатися. Так, наприклад, «вважає, що «Чорний квадрат» написав Малер, а Малевич — то такий маловідомий композитор. Принаймні коли вона обвішувалася діамантами, щоби сяяти у філармонії, то збиралася на Малевича» [4, с. 29], а чоловікові зраджує з молодим модельєром, який їй у сини годиться, і який також готовий з нею спати за гроші, бо обидва вважають, що щастя саме в них.

Як бачимо, роман Люко Дашвар — з потужним дидактичним акцентом, що й споріднює його з традицією народницької літератури, і, як зазначає Ольга Башкирова: «При цьому особистісне змушнення героя завжди тотожне його єднанню з народом, сім'єю, людською спільнотою, яка сповідує вірність меті, більшій за особисте щастя чи добробут» [1, с. 153]. Люба, вірна своїй настанові завжди бути собою, не наслідувати дурних вибриків, не впадати у столичну оману, загинула, увійшовши в конфлікт зі своїми думками, емоціями й почуттями. І, вже будучи в іншому, інфернальному світі, роздумує: «Що за диво — життя. Сама серед людей — нема спасіння. Сама серед природи — вічний рай.<...> Дихати зачарованим спокоєм, дихати про запас, наперед, за той час, який доведеться провести у місті. Серед людей. Люба усміхнулася і подумала, що білий березовий острівець — не сповідальня. Скоріше — реанімація, куди її закинув відновлюватися Господь Бог» [4, с. 187], «Походимо босоніж, наберемося від землі сили. Ти знаєш, людині просто необхідно ходити босоніж по землі. Це повертає сили, а мені зараз так потрібно...» [4, с. 214]. А разом утрюх друзі колись мріяли вибратися в українську глибинку, подорожувати без певних маршрутів і цілей, побувати в незасмічених туристами красотах, «де око відпочило б, серце надією відновилося б» [4, с. 256].

У своїх роздумах «обурбаністичнений» Макар доходить висновку, що країні потрібні справжні багаті й розумні, і вірить, що такі є в житті: *«Вони налагоджують виробництва, підтримують мистецтва, будують лікарні, школи, вони роблять більше, ніж усі державні органи разом узяті»* [4, с. 110].

Висновки. Роман Люко Дашвар «РАЙ.центр», що належить до масової літератури, постає насамперед у народницько-реалістичному вияві, доказом чого можуть слугувати підкреслений дидактизм, типажність, як головний принцип моделювання образів-персонажів, впізнаваність сюжетних колізій. Система персонажів роману вибудована за двома лініями, де образи з першої, «люди з народу»,

протиставлені аморальному світові міста, зокрема можновладцям. Перші постають носіями істинних духовних цінностей, у той час як другі – втілення суспільних вад. Відповідно, простір райцентру, містечка, села протиставляється мегаполісу так, як осередок порядності й людяності — простору захланності й моральної деградації. Отже, в сучасній українській літературі «хутірська філософія», що зберігає своє значення як цілісний світогляд, проявлений у проблематиці творів, авторських принципах організації системи персонажів і хронотопу, є перспективним дослідженням щодо інших текстів як Люко Дашвар, так і інших вітчизняних авторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Башкирова О. Гендерні художні моделі сучасної української романістики: дис. ... доктора філол.н. зі спец. 10.01.06, 10.01.01. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 464 с.
2. Інтерв'ю з України. Люко Дашвар : До життя у мене більше запитань, ніж відповідей. URL: <http://surl.li/mtlvv>
3. Куліш П. Зазивний лист до української інтелігенції: текст. Листи з хутора. За загальною редакцією Л. Івашиної; упоряд. : І. Сюдюков, М. Томак, Н. Тисячна. Київ : Українська прес-група, 2012. 55 с.
4. Люко Дашвар. РАЙ.центр. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 272 с.
5. Люко Дашвар: «Я боялася поповнити лави жінок-письменниць, бо маю до них дуже насторожене ставлення». Друг читача. Спількувалася Іра Татаренко. 22.02.2009. URL: <https://vsiknygy.net.ua/interview/822/>.
6. Люко Дашвар: «Писала і пишу про те, що для мене є важливим». Офіційний сайт Вікторії Гранецької. URL: <http://surl.li/mtlwq>
7. Скуратівська Ярина. Люко Дашвар : Коли пишу українською, я ніби відкриваю для себе Україну. *День*. 2012. № 102. URL: <http://surl.li/mtlyu>